

Received: October 5, 2023
Accepted: December 15, 2023
Available online: December 25, 2023

Mehrinigor Axmedova

Filologiya fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD), dotsent
Buxoro davlat universiteti
Buxoro, O'zbekiston

INGLIZ TILIDAGI “SPIRITUALITY” SEMANTIK KATEGORIYASI: TAHLILLAR VA AMALIY NATIJALAR

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ingliz tilidagi “spirituality” semantik maydonidagi til birliklarida ma’no ko’chishi kabi lug’aviy o’zgarishlar tahlil qilingan. Tadqiqotning vazifalari sifatida (1) ingliz milliy lisoniy manzarasida “spirituality” konseptual maydonini ilmiy-nazariy asoslash; (2) ingliz tilida “spirituality” semantik maydoniga oid birliklarini aniqlash; (3) “spirituality” umumiy semali birliklar tizimini konseptuallashtirish va uning ijtimoiy ahamiyatini belgilash; (4) “spirituality” semantik maydonining mikrosistemalarini aniqlash; (5) “ma’naviyat” semantik maydonining konseptual mohiyatini asoslash, munosabatlar doirasini o’rganish belgilangan. “Spirituality” semantik maydoni tarkibidagi polisemantik va monosemantik leksemalarning xususiyatlari “ma’naviyat” semantik maydonini mavzuiy guruhlariga ajratish orqali markaz va periferik chegaraga ajratish asosida bu mikromaydonning yadrosiga tegishli bo’lgan eng faol semalar markaz va periferiyaga taalluqli bo’lishi haqida fikrlar tahlil qilingan. Adabiyotlar tahlili qismida dunyoning taniqli olimlari ishlaridan iqtiboslar keltirilib, ularning “spirituality” semantik maydoni haqidagi fikrlari tahlil qilingan. Ingliz tilining izohli lug’atlari “spirituality” semantik maydonining birliklari izohini ma’lum auditoriya tanlamaydigan, milliy ma’naviyatni aks ettiruvchi leksemalar bilan to’ldirilganligi hamda son va sifat jihatidan nisbatan ustuvorlik kasb etganligi oydinlashtirilgan. Bu borada tasniflash, transformatsion tahlil, tavsiflash, lingvokulturologik tahlil usuli, komponent tahlil va konseptual tahlil kabi ilmiy tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Maqolaning tahlillar

Mehrinigor Akhmedova

Associate Professor, Doctor of Philosophy in
Philological Sciences (PhD)
Bukhara State University
Bukhara, Uzbekistan
E-mail: m.b.axmedova@buxdu.uz

CONCEPTUALIZING “SPIRITUALITY” IN THE ENGLISH LANGUAGE: A SEMANTIC ANALYSIS WITH IMPLICATIONS FOR ITS UNDERSTANDING AND APPLICATION

ABSTRACT

In this article, the changes in the meaning of the word “spirituality” in the English language are analyzed. The tasks of the research are (1) scientific-theoretical justification of the conceptual field of “spirituality” in the English national linguistic landscape; (2) determine units related to the semantic field of “spirituality” in English; (3) conceptualization of the system of units with a common theme “spirituality” and determination of its social significance; (4) identifying the microsystems of the semantic field of “spirituality”; (5) substantiating the conceptual essence of the semantic field of “spirituality”, studying the scope of relations. The article analyzes the characteristics of words with one or multiple meanings in the semantic field of “spirituality”. The semantic field is divided into central and peripheral limits, with thematic groups. The opinions of notable scholars about the most active semes belonging to the core of this microfield are analyzed. The literature analysis section cites the works of famous scientists worldwide and their views on the semantic field of “spirituality”. It is clarified that English explanatory dictionaries contain words that reflect national spirituality and have gained importance in terms of quantity and quality. The research process used various methods, including classification, transformational analysis, description, linguistic and cultural analysis, component analysis, and conceptual analysis. The hierarchical relationship of the semantic field of “spirituality” is formed by a complex system of thematic groups and

qismida “spirituality” semantik maydonining iyerarxik munosabati mavzuiy guruh, ma’naviy uyalar kabi murakkab tizimdan tashkil topganligi sababli ular “spirituality” semantik maydoni paradigmasidagi semantik strukturasi va leksik qatlamini shakllantirishi ochib berilgan. Bundan tashqari, “spirituality” semantik maydoni mikrosistemasida yadroni voqelantirish jarayoni bu maydonga oid birliklarni aniqlash orqali bevosita va bilvosita taalluqli leksemalarning differensial semani kuchaytirish, markaz semani faollashtirish hamda periferik sema bilan markaz sema reallashuvida namoyon bo’lishi tahlil qilingan.

Kalit soʻzlar: ma’naviyat, spirituality, ma’no, kategoriya, ma’rifat, konseptlashtirish, semantik maydon.

KIRISH

Til oʻzida millatning tarixi bilan bir qatorda, uning hozirgi ijtimoiy ahvoli, turmush tarzi va tafakkuridagi oʻzgarishlarni yaqqol namoyon qiladi. Agar til bir emas, bir necha millatlar uchun asosiy muloqot vositasiga aylansa, ushbu yangilanishlarning amalga oshish jarayoni yanada jadallashadi. Zero, turli millat vakillari muloqotga kirishuvchi til aqidaga aylanib qolgan qoliplardan yiroq, erkin tafakkur mahsuli sifatida namoyon bo’la boshlaydi. Bugungi davr globallashuv asri, axborot hurujlari asri deya bong urilayotgan bir paytda mazkur globallashuv jarayonlari bevosita oʻz aksini topadigan xalqaro muloqot tili bo’lgan ingliz tili ham zararli ta’sirlarga qarshi himoyaga muhtoj. Chunonchi, kichik millatlar madaniyati hamda tili qadrsizlanishiga va hatto yo’qolib ketishiga sabab bo’layotgan ingliz tili kabi xalqaro tillarning o’zi ham mudom xavf ostida bo’ladi. Bunday xavf, asosan, quyidagilarda ko’rinadi: xorijiy soʻzlashuvchilar tomonidan tilga sof muqobili mavjud bo’lgan tushunchalar olib kiriladi, natijada asli ingliz muqobili bo’lgan soʻzlar o’rniga boshqa tildagi soʻzlarning kirib kelishi va mavjud soʻzlarning muloqotdan chiqib ketishi bora-bora mazkur tilning asl lug’aviy imkoniyatlari torayishiga sabab bo’ladi.

Ayni vaziyatda ingliz tilidagi keng qamrovga ega bo’lgan, murakkab lug’aviy birliklar ma’nosi turli madaniyat vakillari shuurida turli tushunchani ifodalashi mumkin. Shu sababdan ushbu turdagi leksik birliklar alohida konseptosferaga ega konseptlar sifatida tadqiq etilsa, “ma’naviyat”, “ma’rifat” va “mafura” kabi tushunchalar mohiyati atroficha keng hamda izchil izohlanishiga yo’l ochib beradi.

Qaysi til, e’tiqod va millat vakili bo’lmasin, inson, oʻz nutqida umumbashariy qadriyatlarini ifodalovchi tushunchalarga qayta-qayta murojaat etadi. Ammo ko’p hollarda ushbu mavhum tushunchalarning to’laqonli izohini topish mushkul masala va ingliz tilida ham “ma’naviyat” tushunchasi bugungi kunga qadar atroficha izohlanmagan. Zero, ma’naviyat konseptiga nisbatan qayta uygʻongan qiziqish va ushbu mavzudagi adabiyotlar soni ko’payib borayotganligiga qaramasdan, mazkur tushunchaning to’laqonli izohi haligacha yaratilmagan: “Despite the renewed interest

and growing literature on spirituality, there is no consensus on a definition of this concept". Ushbu bo'shliq esa masalani lisoniy kategoriya sifatida tarkiblashtirib o'rganishda ancha qiyinchilik tug'diradi.

Ingliz tilida "spirituality" istilohi faqat diniy qatlam bilan chegaralanib qolmay, balki undan-da yirikroq hodisani ifodalaydi va izohlardan birida mazkur tushunchaga quyidagicha ta'rif beriladi: "Spirituality is a personal search for meaning and purpose in life, which may or may not be related to religion. It entails connection to self-chosen and/or religious beliefs, values, and practices that give meaning to life, thereby inspiring and motivating individuals to achieve their optimal being. This connection brings faith, hope, peace, and empowerment. The results are joy, forgiveness of oneself and others, awareness and acceptance of hardship and mortality, a heightened sense of physical and emotional well-being, and the ability to transcend beyond the infirmities of existence" [Newman, 2004; 106]. Ta'rifga ko'ra, ma'naviyat insonning o'z hayotidan ma'no va maqsad qidirish jarayoni, u diniy e'tiqodga aloqador bo'lishi yoki bo'lmasligi ham mumkin. Ushbu hodisa insoniyat tomonidan ixtiyoriy ravishda tanlangan ma'lum bir axloqiy nizom va diniy e'tiqodlarni, bundan tashqari, hayotga ma'no-mazmun baxsh etishga qaratilgan turli harakatlarni o'z ichiga oladi. Bu unsurlar mushtarakligi insonning kamolotga yetishiga xizmat qiladi. Ushbu voqeliklar orasidagi aloqadorlik ishonch, umid, xotirjamlik va qudratlilik kabi hislar mushtarakligini vujudga keltiradi. Natijada quvonch, insonning o'ziga va o'zgalarga nisbatan kechirimlilik, qiyinchilik va foniylidkdan boxabarlik, ushbu holatlarni qabul qilish, jismoniy va emotsional sog'lomlik hissi, shuningdek, borliqdan tashqari bo'lgan ma'lumotlarni anglash va his etish kabi jarayonlar yuzaga keladi.

Anglashilganidek, inglizzabon xalqlar shuurida "ma'naviyat", avvalambor, insonning o'z hayotidan qoniqish hissi bilan chambarchas bog'liq. Zero, bunda deduktiv tafakkurdan, ya'ni mustahkam e'tiqodning inson hayotiga mazmun olib kelishiga ishonuvchi ongdan farqli o'laroq, shaxsning o'z hayoti mazmunini anglashi va uni teran his qilgan holda o'z oldiga maqsadlar qo'yishi, uni mustahkam e'tiqod sari yetaklashi kabi voqelikka ishonuvchi induktiv tafakkur namoyon bo'ladi.

Ingliz tilshunosligida "spirituality" tushunchasi ustida ishlagan bir qancha olimlar bor, jumladan, Devid Hay Kanadadagi Lethbrij universitetining ingliz tili professori ma'naviyat va adabiyot o'rtasidagi munosabat haqida bir qancha kitob va maqolalar chop etgan. D.Hay ruhiyat haqida o'rgatadi, yozuvchi va notiq, u "spirituality" haqida "Tog'lar ruhi", "Dengiz ruhi" va "Cho'l ruhi" kabi bir nechta kitoblar yozgan. Uning asarlarida inson va tabiat o'rtasidagi munosabatlar va bu qanday qilib ma'naviy yuksalish va ma'rifatga olib kelishi mumkinligi o'rganiladi.

D.Hay asarlarida tabiat bilan bog'lanishning ichki xotirjamlik va ma'naviy rohat topish vositasi sifatida ahamiyati ta'kidlanadi. Uning fikricha, inson tabiat olamiga sho'ng'ish orqali yuksak onga kirib, hamma narsaning o'zaro bog'liqligini chuqurroq anglab yetishi mumkin. D.Hayning ko'pgina asarlarida ong va meditatsiya elementlari aks ettirilgan bo'lib, o'quvchilarni hozirgi paytdagi ongni rivojlantirishga va egoga asoslangan fikrlar va his-tuyg'ulardan xalos bo'lishga chorlaydi. Uning ta'kidlashicha, hayotga ko'proq ongli va rahm-shafqatli yondashish orqali odamlar

ko‘proq quvonch, ichki tinchlik va maqsad tuyg‘usini boshdan kechirishlari mumkin.

Umuman olganda, D.Hayning asarlari ma‘naviyatga o‘ziga xos nuqtayi nazarni taklif etadi, bu tabiatning muhimligini ta‘kidlaydi, diqqat va rahm-shafqatni ifodalaydi. Uning yozuvlari, ayniqsa, ma‘naviy o‘‘sish va o‘‘z-o‘‘zini kashf qilish uchun yanada yaxlit yondashuv izlayotganlar uchun jozibali bo‘lishi mumkin [Newman, 2004; 106].

Buyuk Britaniyaning Chester universiteti professori Eleya Grexem ma‘naviyat va til o‘rtasidagi bog‘liqlik haqida bir qancha kitob va maqolalar chop etgan. Uning ishi ma‘naviyatning zamonaviy madaniyat, gender va ijtimoiy adolat muammolari bilan kesishishini o‘rganadi. Uning diqqatga sazovor asarlaridan “Representations of the Post/Human: Monsters, Aliens, and Others in Popular Culture” (2002), “Transforming Practice: Pastoral Theology in an Age of Uncertainty” (1996), and “Theological Perspectives on Christian Formation: A Reader on Theology and Christian Education” (2010).

Yuqoridagi asarlarda E.Grexem ma‘naviyat nafaqat ma‘noga bo‘lgan shaxsiy izlanish, balki ijtimoiy va madaniy omillar tomonidan ham shakllantirilishini ta‘kidlaydi. Shuningdek, u qashshoqlik, gender tengsizligi va atrof-muhit muammolari kabi ijtimoiy adolat muammolari bilan ma‘naviyatni uyg‘unlashtirish muhimligini ta‘kidlaydi. Umuman olganda, E.Grexem ijodida ma‘naviyatning zamonaviy jamiyatdagi o‘rni to‘g‘risida o‘ylantiruvchi tahlil berilgan. Ursula King Buyuk Britaniyaning Bristol universitetining ilohiyot va diniy tadqiqotlar bo‘yicha professori, ma‘naviyat, til va madaniyat chorrahasida asarlar yozgan, shu mavzuda bir qancha kitob va maqolalar chop etgan. U.King – ma‘naviyat va din sohasidagi taniqli olim. Uning tadqiqotlari ma‘naviyat va ijtimoiy adolat, gender va ekologiya o‘rtasidagi munosabatlarga qaratilgan. U “Spirituality and Social Change”, “The Search for Spirituality: Our Global Quest for Meaning and Fulfillment” va “Christian Mystics: Their Lives and Legacies Throughout the Ages” kabi bir qancha kitoblar muallifi. U.King tadqiqotlari asosida ma‘naviyatning individual hamda jamoaviy farovonlik, ijtimoiy adolat va ekologik barqarorlikni ta‘minlashdagi ahamiyatini ta‘kidlash yotadi. Bundan tashqari, u shaxsiy o‘zgarishlarda ijtimoiy va ekologik mas‘uliyat bilan birlashtirgan ma‘naviyatning muhimligini ta‘kidlaydi. Umuman olganda, U.Kingning tadqiqotlari zamonaviy global muammolarni hal qilishda ma‘naviyatning roli haqida qimmatli fikrlarni beradi [Newman, 2004; 106].

Tilshunos L.L. Nyuman fikriga ko‘ra, “ishonch”, “ma‘naviyat” va “e‘tiqod” kabi tushunchalar ko‘p hollarda o‘zaro ma‘nodosh istilohlar sifatida qo‘llanilsada, ularning izohlari o‘ziga xos va farqlidir. Ingliz tilidagi shu va shunga o‘xshash mavhum tushunchalarning o‘zaro ma‘nodosh sifatida baholanishida, albatta, uning asl so‘zlovchilari soniga nisbatan ikkinchi yoki xorijiy til sifatida qo‘llovchilar son jihatidan ko‘proq ekanligi va bu tildagi ma‘lum bir tushunchalarning ma‘nosi o‘xshashlik xususiyatiga ko‘ra umumiyligi, so‘ng keng ma‘nolarning yaxlitlanishiga va bora-bora birgina ma‘no ajratib olinib, uning yakkalanishiga olib kelishining ehtimoli ancha yuqori. Xususan, o‘zbek tilidagi ma‘naviyat konseptining ingliz tilidagi muqobili tafakkur va xulq yetukligini anglatishdan ko‘ra ko‘proq diniy e‘tiqod, e‘tiqod mustahkamligi kabi tushunchalarga yaqin turadi. Darhaqiqat, ingliz tilining

Webster izohli lugʻatida “spirituality” konseptining muqobili boʻlgan “spirituality” soʻziga quyidagicha taʼrif beriladi: “of the spirit or the soul as distinguished from the body or material matters” (Tarjimasi: tana yoki moddiy narsalardan ajratilgan ruh yoki qalbgga oid). Ushbu leksemadan soʻng lugʻatda “spiritual character, quality, or nature” tushunchalari keltirilgan. Ushbu tushunchalarning tarjimasi “maʼnaviy xususiyat, sifat yoki tabiatdir [Tanyi, 2002; 500].

L.L. Nyuman tushunchaga taʼrif berarkan, yana quyidagilarni ilova qiladi: “To be spiritual or have spirituality, persons attempt to live a life guided by the spirit of their faith. Persons may meditate, pray, or make conscious decisions regarding their actions based on how they sense the Spirit leading them. In short, it is a state of being”. Demak, uningcha, maʼnaviyatli yoki maʼnaviyatga ega inson hayotda oʻz eʼtiqodi ruhiga suyanib yashashga intiladi. Bunday odamlar meditatsiya bilan shugʻullanishlari, ibodat qilishlari yoki oʻz ichki eʼtiqodlari ovozigga ishonib qanday harakat qilish uchun bir qarorga kelishlari mumkin. Qisqasi, bu ruhiy holatdir. Koʻrinib turganidek, ushbu tushuncha ingliz tilida koʻproq eʼtiqodiy maʼnoga ega. Mustahkam eʼtiqodni yetuk xulq-atvor tamoyili deb qaraydigan boʻlsak, ushbu tushuncha oʻzbek tilidagi ruhiy va aqliy yetuklikni anglatuvchi “maʼnaviyat” tushunchasiga yaqinlashadi. Ingliz tilidagi “spirituality” istilohi nafaqat “spirituality” maʼnosini, balki boshqa tushunchalar maʼnosini ifodalashga xizmat qiladi. “Despite notable attempts by scholars to distinguish among these terms as described above, the current trend is to treat these three concepts as equal and interchangeable. One might use religion to mean faith in one instance. In the next instance someone else may use spirituality to mean religion. Depending on use or application, one may substitute any of the three terms to mean the other”. Koʻrinadiki, ingliz tilshunosligida “spirituality” istilohi “eʼtiqod” va “ishonch” tushunchalaridan farqlanishi xususida qator salmoqli tadqiqotlar amalga oshirilganligiga qaramasdan, zamonaviy ingliz tilida ushbu tushunchalar teng hisoblanadi va maʼnodosh soʻzlar sifatida ayni bir maʼnoni ifodalash uchun qoʻllaniladi. Ingliz tili sohibi nutqida “religion” soʻzini “faith” istilohi oʻrnida ishlatishi, boshqa hollarda esa “spirituality” soʻzi “religion” atamasi oʻrnida qoʻllanilishi mumkin. Demak, qoʻllanilish oʻrni va vaziyatiga koʻra bu soʻzlardan biri oʻrnida boshqasi ishlatilaveradi.

TADQIQOT METODLARI

Maqolada tasniflash, tavsiflash, lingvokulturologik tahlil usuli, differensial-semantik, qiyoslash va konseptual tahlil usullaridan foydalanildi.

NATIJALAR VA MUNOZARA

Inson millat va tilidan qatʼiy nazar, oʻz nutqida umumbashariy qadriyatlarni ifodalovchi tushunchalarga murojaat qiladi. Ammo baʼzida umumbashariylikni ifodalovchi mavhum tushunchalarning izohini aniqlash qiyinchilik tugʻdiradi. Ingliz tilida “spirituality” tushunchasi bugungi kunga qadar atroficha izohlanmagan. Zero, maʼnaviyat konseptiga nisbatan qayta uygʻongan qiziqish va ushbu mavzudagi adabiyotlar soni koʻpayib borayotganligiga qaramasdan, mazkur tushunchaning toʻlaqonli izohi haligacha yaratilmagan: “Despite the renewed interest and growing

literature on spirituality, there is no consensus on a definition of this concept” [Newman, 2004; 106]. Ushbu bo‘shliq esa masalani lisoniy kategoriya sifatida tarkiblashtirib o‘rganishda ancha qiyinchilik tug‘diradi.

Ingliz tilida “spirituality” atamasi faqat diniy qatlam bilan chegaralanib qolmay, balki undan-da yirikroq hodisani ifodalaydi va izohlardan birida mazkur tushunchaga quyidagicha ta’rif beriladi: “Spirituality is a personal search for meaning and purpose in life, which may or may not be related to religion. It entails connection to self-chosen and/or religious beliefs, values, and practices that give meaning to life, thereby inspiring and motivating individuals to achieve their optimal being. This connection brings faith, hope, peace, and empowerment. The results are joy, forgiveness of oneself and others, awareness and acceptance of hardship and mortality, a heightened sense of physical and emotional well-being, and the ability to transcend beyond the infirmities of existence” [Tanyi, 2002; 500]. Olimning fikriga ko‘ra, ma’naviyat insonning o‘z hayotidan ma’no va maqsad qidirish jarayoni, u diniy e’tiqodga aloqador bo‘lishi yoki bo‘lmasligi ham mumkin. Bu hodisa insoniyat tomonidan ixtiyoriy ravishda tanlangan ma’lum bir axloqiy nizom hamda diniy e’tiqodlarni, hayotga ma’no-mazmun baxsh etishga qaratilgan turli harakatlarni o‘z ichiga oladi. Ushbu hodisalar o‘rtasidagi aloqadorlik orqali biz “spirituality” semantik maydonining “faith, hope, calmness, powerfulness, joy, forgiveness, awareness of adversity and impermanence, acceptance of circumstances, a sense of physical and emotional well-being, awareness and perception of abstractions beyond existence [Tanyi, 2002; 500] kabi birliklardan tashkil topganligini aniqlashimiz mumkin.

Ingliz tili sohiblar ongida “ma’naviyat” insonning o‘z hayotidan qoniqish hissi bilan chambarchas bog‘liq. Zero, bunda deduktiv tafakkurdan, ya’ni mustahkam e’tiqodning inson hayotiga mazmun olib kelishiga ishonuvchi ongdan farqli ravishda, shaxsning o‘z hayoti mazmunini anglashi va uni teran his qilgan holda o‘z oldiga maqsadlar qo‘yishi, uni mustahkam e’tiqod sari yetaklashi kabi voqelikka ishonuvchi induktiv tafakkur namoyon bo‘ladi.

Ingliz ma’naviyati insonning nafaqat belgilangan ma’lum bir axloqiy qadriyatlarga amal qilishini, shu bilan birga, kishining ushbu jarayonga o‘z prinsiplari, shaxsiy e’tiqodi prizmasi orqali qarashini ham hisobga oladi.

Tushunchaning inson ongida yuqoridagi kabi farqli anglashilishiga misol sifatida “ma’naviyat” kabi mavhum konseptlar freym va skriptlari har bir xalq tafakkurida turlicha shakllanishiga guvoh bo‘lamiz. Inglizxon xalqlarda “spirituality” va “religion” semantik maydonlari ko‘p hollarda bir xil ma’noda ishlatilishiga qaramasdan, ular orasida farqli jihatlar mavjud. Ingliz ma’naviyati insonning nafaqat belgilangan ma’lum bir axloqiy qadriyatlarga amal qilishini, shu bilan birga, kishining ushbu jarayonga o‘z prinsiplari, shaxsiy e’tiqodi prizmasi orqali qarashini ham hisobga oladi. Ingliz tilida “spirituality” ham umuminsoniy ma’no, ham har bir shaxs uchun alohida mohiyat kasb etadi. Yuqorida keltirilgan fikrga e’tibor qaratsak, ushbu e’tiqodiy qarashlar va shaxsiy prinsiplar mushtarakligi insonda ishonch, umid va xotirjamlik kabi tuyg‘ularni uyg‘otishiga urg‘u berilganligini anglaymiz. Ushbu tuyg‘ular, o‘z navbatida, kishida quvonch (baxt), kechirimlilik va hayotning

o‘tkinchiligini anglashga sabab bo‘ladi. Ingliz tafakkurida “spirituality”, avvalambor, baxt bilan bog‘liq holda tushuniladi. Xotirjamlik va umid kabi hissiyotlar esa ma‘naviyat atrofida o‘ziga xos konseptosfera hosil qiladi.

Tushunchaning inson ongida yuqoridagi kabi farqli anglashilishiga misol sifatida “spirituality” kabi mavhum konseptlar freym va skriptlari har bir xalq tafakkurida turlicha shakllanishiga guvoh bo‘lamiz. Ya‘ni ingliz ongida “spirituality” nafaqat diniy hamda boshqa mavjud e‘tiqodlar hosilasi, bundan tashqari, kishining o‘z-o‘zini bilishi, o‘z shaxsiy e‘tiqodlarini muayyan ijtimoiy hayotdagi mavjud me‘yoriy e‘tiqodlar bilan mushtarak holda anglashi deb tushuniladi.

Ayni yuqoridagi tafovutda namoyon bo‘lgan o‘ziga xosliklar xalq mafkurasi shakllanishida asosiy rollardan birini o‘ynaydi. Xalqlar e‘tiqodi, ularning hayot tarzi, xalqni xalq sifatida birlashtirib turuvchi umumiy maqsadlari tilda faqatgina o‘sha xalqqa xos tushunchalar orqali ifodalanadi. Ayni vaziyatdagi kabi birgina tushuncha boshqa bir xalq ongida turli tarkibiy qismlardan tashkil topishini anglash orqali butun bir millat yoki xalqning o‘tmish va kelajagini idrok etishga yo‘l ochiladi. O‘zbek tilidagi “ma‘naviyat” istilohi ingliz tafakkurida birgina ifoda bilan to‘liq anglashilmagani kabi ingliz tilidagi “spirituality” konsepti ham o‘zbek tilida birgina istiloh bilan ifodalana olmaydi. Zero, ushbu ikki atamaning kelib chiqish sabablari va uning xalq turmush tarzida voqelanishi turlicha, konseptlar skripti tarkibi ham turlicha tushunchalardan tashkil topgan. Bir tushunchani ifodalovchi so‘z turli xil tillar va madaniyatlarda turlicha zotiy sifatlardan tashkil topsa-da, ularning mohiyati aynan bir xil ekanligi turfa tarixga ega bo‘lgan xalqlar tafakkuri baribir mohiyatan bir xil bo‘lgan tushunchalar asosida shakllanib boradi. Ayni yuqoridagi tafovutda namoyon bo‘lgan o‘ziga xosliklar xalq mafkurasi shakllanishida asosiy rollardan birini o‘ynaydi. Xalqlar e‘tiqodi, ularning hayot tarzi, xalqni xalq sifatida birlashtirib turuvchi umumiy maqsadlari tilda faqatgina o‘sha xalqqa xos tushunchalar orqali ifodalanadi. Ayni vaziyatdagi kabi birgina tushuncha boshqa bir xalq ongida turli tarkibiy qismlardan tashkil topishini anglash orqali butun bir millat yoki xalqning o‘tmish va kelajagini idrok etishga yo‘l ochiladi.

Ingliz tilida “spirituality” e‘tiqodiy qarashlardan kelib chiqqan va ayni paytda ulardan holi holda quyidagicha xarakterlanadi: ‘Spirituality can mean many things in popular usage and is often understood differently by different people. While retaining a certain ambiguity, its current range of application extends from traditional institutional religion to occult practices. In general, the term appears to denote approaches to discovering, experiencing, and living out the implications of an authentic human life’ [Tanyi, 2002; 500]. Demak, ommaviy qo‘llanishda ushbu tushuncha turli ma‘noni anglatishi, bundan tashqari, har bir kishi ongida turlicha anglashilishi tabiiy hol. Tushuncha izohida bir qancha noaniqliklar, chalkashliklar bo‘lishiga qaramasdan, uning ayni davrdagi qo‘llanish doirasi an‘anaviy diniy e‘tiqodlardan tortib, okkul‘tlik ta‘limotlarga qadar boradi. Umuman olganda, istiloh “kashf etish”, “tajribadan o‘tkazish va haqiqiy hayot tarzini boshdan kechirish” kabi mohiyatlarni anglatishga xizmat qiladi.

“Oxford English Dictionary” (“Oksford ingliz tili lug‘ati”)da tushuncha asosida

yotgan “spirit” (ruh) so‘zining yigirma to‘rt ma’nosi keltiriladi: “The general meaning underlying all the uses is that of an animating or vital principle which gives life, transcending the material and mechanical. It refers to the essential nature of human beings, their strength of purpose, perception, mental powers, frame of mind” [Soanes & Stevenson, 2005; 1706]. Ushbu ma’nolarning tub mohiyati “insonga hayot bag‘ishlovchi yoki uni tiriltiruvchi, moddiy va mexanik voqeliklar chegarasidan o‘tib ketuvchi muhim unsur”. Ruh inson mavjudligining muhim sharti bo‘lgan maqsad kuchi, idroki, ong qudrati va ong tug‘ilishi kabi tushunchalar bilan birga voqelanadi. Biroq istilohni o‘ziga xos realiya deya qabul qilish mushkul masala. Chunki e’tiqodni idrok etish, kamolotga intilish kabilar umumbashariy voqelik yoki hodisalar sanaladi.

“Spirituality” konseptiga daxldor ilmiy tadqiqotlarda ushbu tushuncha qator sifatlovchilar bilan xarakterlanadi. Xususan, “spirituality”ning dastlabki xarakter-xususiyatlaridan biri uning inson shuurida tug‘ma vujudga kelishidir: “Human spirituality in a very real sense...unifies the whole person” and is “an inbuilt feature of the human species that develops from the beginning of an individuals life (or not) depending on [prevailing] conditions”. Ya’ni ma’naviyat (“spirituality”) tom ma’noda insonni bir butun shaxs sifatida jips holda tutib turadi. U insonning tug‘ma xususiyati va tashqi muhitga bog‘liq (bo‘lmagan) holda tug‘ilish onidan rivojlana boshlaydi. Ushbu makro konsept ingliz tilida ham qator kategoriyalardan tashkil topgan. Ular quyidagilardan iborat:

- “shaxsiy takomillashuv” konsepti (self-development);
- “hissiyot” konsepti (“emotional” category);
- “ma’rifat” konsepti (category of “enlightenment”);
- “ma’suliyat” konsepti (category of “responsibility”);
- “vijdon” konsepti (category of “conscience”);
- “e’tiqod” konsepti (category of “faith”);
- “maqsad” konsepti (category of “aim”);
- “taraqqiyot” konsepti (category of “development”);
- “axloq” konsepti (category of “ethics”).

Garchi ma’naviyat (spirituality) tushunchasining shakllanishi e’tiqodiy qarashlarga bog‘liq bo‘lsa-da, bugungi globalashuv asrida ushbu tushuncha o‘zining asl mohiyatidan uzoqlashib ko‘proq shaxsiy takomillashuv ma’nosini anglatmoqda. Fikrimizni quyidagilar asoslaydi: “If we can accept concepts such as self-worth, self-esteem and self-actualization, then it should be legitimate to explore... spirituality, for these concepts are equally as intangible as spirituality”. Bunga ko‘ra, o‘z qiymatini anglash, o‘ziga ishonch, o‘zlikni namoyon qilish kabi konseptlarni his etar ekanmiz, ma’naviyat (spirituality) konseptini ham shaxsiy xarakterga ega deb e’tirof etish mumkin, sababi ushbu tushuncha ham yuqoridagilar kabi mavhum. Ammo masala bu tushunchaning mavhumligida emas, balki uning har bir shaxs uchun turli qadriyatlarini anglatishida. “Spirituality” konseptining umumiy izohi bo‘lishi bilan bir qatorda ushbu konsept har bir shaxs uchun alohida ma’no kasb etganligi sababli uni shaxsiy takomillashuv kategoriyasi sifatida ham baholash mumkin. Ma’naviyatning hissiy kategorial xususiyati quyidagi fikrda yaqqol o‘z isbotini topadi: “The spirit

is dynamic. It must be felt before it can be conceptualized” (Mazmuni: “Ruh – harakatdagi materiya. Uni konseptlashtirishdan avval his qilish lozim”). Ushbu istiloh hissiy kategoriya bo‘lish barobarida “harakatdagi materiya” deya tushunilishi ham mumkin: “In keeping with this view, terms like “spiritual growth” and “development” are used to express the vibrant nature of spirituality” (Mazmuni: “Ushbu fikrda davom etarkanmiz, “ma’naviy o‘sish” va “rivojlanish” kabi tushunchalar ma’naviyatning harakatchan xarakterini ochib beradi”).

Har qanday shaxsiy xarakterga ega tushuncha, o‘z navbatida, hissiy kategoriyaga ham ega bo‘ladi. Ma’naviyat insonning shaxsiy takomillashuvini ham anglatishini inobatga olsak, ushbu konsept takomillashuv jarayonida yuzaga keluvchi turli ijobiy yoki salbiy hislarni qamrab olishini anglaymiz. Shuningdek, inson takomillashuvi uning fon bilimlari rivojlanishini ham o‘z ichiga oladi. Demak, inson uchun ma’naviy ozuqa sifatida baholanuvchi ma’rifiy bilimlar ham bevosita “ma’naviyat” (“spirituality”) konseptining ajralmas bo‘lagidir. Agarda, ma’naviyat har bir millat, har bir inson shuurida turli xil elementlardan tarkib topgan, turli kategoriyalarni o‘z ichiga olsa ham, bu tushuncha qator normativ ijobiy tushunchalardan iborat bo‘ladi. Zero, vijdon, mas’uliyat va javobgarlik hissi kabi umuminsoniy qadriyatlar inson e’tiqodi, madaniyati yoki ijtimoiy kelib chiqishidan qat’i nazar, uning ma’naviyatida asosiy tamoyillar sifatida namoyon bo‘ladi. Bundan tashqari, aynan shu umumiy ijobiy kategoriyalar bir tildagi “ma’naviyat” tushunchasini boshqa tildagi muqobili bilan mutanosiblovchi tayanch nuqta hisoblanadi. Zero, aynan bir ma’noni ifodalovchi birliklarning konseptosferalari, ma’no kategoriyalari bir-biridan farq qilishi ehtimoldan xoli emas, biroq ularni bir-biriga muqobil deb olishga asos bo‘la oladigan bir yoki bir nechta kategoriya mavjud. “Vijdon”, “mas’uliyat” va “javobgarlik hissi” kabi semantik maydoni ingliz tilidagi “ma’naviyat” (spirituality) konseptini boshqa tillardagi konseptlar bilan bog‘lab turuvchi tayanch tushunchalar hisoblanadi.

Ingliz tilidagi “spirituality” tushunchasiga uning yuqoridagi konnotativ ma’nolarini inobatga olgan holda quyidagicha izoh berish mumkin: “Spirituality is concerned with a person’s awareness of the existence and experience of inner feelings and beliefs, which give purpose, meaning and value to life. Spirituality helps individuals to live at peace with themselves, to love (God and) their neighbor and to live in harmony with the environment. For some, spirituality involves an encounter with God or transcendent reality, which can occur in or out of the context of organized religion, whereas for others, it involves no experience or belief in the supernatural” (Mazmuni: “Ma’naviyat insonning his-tuyg‘ulari, e’tiqodi va hayotiy tajribasini anglashi demakdir, anglash esa, o‘z navbatida, hayotga qiymat, ma’no va maqsad bag‘ishlaydi. Ma’naviyat insonning atrofdagilar bilan tinch-totuv hayot kechirishiga, Yaratgan va atrofdagilar bilan munosabatlarini qadrlashga, atrof-muhitni idrok etishga o‘rgatadi. Ba’zilar uchun ma’naviyat Xudoni anglash, diniy yoki dunyoviy haqiqatni anglatga, boshqalar uchun esa bu tushuncha g‘ayrioddiy yoki ilohiy qudratga ishonch hissini bildirmaydi”).

Spirituality is always present in the learning environment; Spiritual development constitutes moving toward greater authenticity; Spirituality is about how people

construct knowledge through image and symbol; and Spiritual experiences most often happen by surprise [Newman, 2004; 106]. Anglashiladiki, ma'naviyat (spirituality) – nafaqat e'tiqodiy yoki shaxsiy ma'noga ega tushuncha, balki ijtimoiy ahamiyatga molik istilohdir. Zero, uning voqelanishi, yuqorida ta'kidlanganidek, ijtimoiy totuvlik va bahamjihatlikka sabab bo'la oladi.

Millat taraqqiyoti uning tafakkuri o'sishi bilan chambarchas bog'liq. Ushbu o'zgarishlar va taraqqiyot, o'z navbatida, tilda ham o'z aksini topadi. Turli hududlarda yashovchi xalqlar uchun umumiy muloqot vositasi bo'lgan ingliz tilida bu kabi taraqqiyot natijalari ko'proq seziladi. Zero, turli millat vakillarining shaxs sifatida takomillashuvi ular yashab turgan muhit, milliy va madaniy tarixdan kelib chiqqan holda har xil bosqichlarni o'z ichiga olishi, ya'ni ushbu jarayon har bir millat ongida o'ziga xos shaklda namoyon bo'lishi mumkin.

Ma'naviyat (“spirituality”) tizimiga kiruvchi so'zlarning ko'pchiligi so'z yasovchi qo'shimcha va prefikslar yordamida boshqa grammatik kategoriyaga o'tishi yoki ushbu vositalar yordamida boshqa turkumlardan hozirgi tizimiga o'tgan bo'lishi mumkin. Masalan, enlightenment (“ma'rifat”) atamasi enlighten (ma'rifatlantirmoq) fe'lidan, wisdom (“donishmandlik”) oti esa wise (“donishmand”) sifatidan kelib chiqqan. Demak, ingliz tilida “ma'naviyat” (“spirituality”) konseptosferasini tashkil etuvchi birliklar grammatik polifunksionalligi bilan yaqqol ko'zga tashlanishini ta'kidlash mumkin.

Inson ruhiyatiga oid bo'lgan atamalar faqat bir millat ongida shakllanib, o'sha millat nutqida ro'yobga chiqqanda realiya bo'la olmaydi. Sababi, ruhiyat qanday muhitda shakllanib, rivojlangan bo'lmasin, u aynan bir-biriga mos insoniy kechinmalar, tuyg'ularni ifodalaydi. Umuminsoniy kechinmalar, butun bashariyatga xos bo'lgan hissiyotlar zahirida shakllangan ushbu tushunchalar faqat birgina millatga xos realiya deb qabul qilinishi birmuncha yanglish faraz. Binobarin, ushbu tushunchalarga realiyalik tusini hissiyot yoki kechinma emas, balki ularni boshdan o'tkazgan, ulardan ta'sirlangan va atamaga nom bergan millat tafakkuri beradi.

Ma'naviyat (“spirituality”) istilohining ikkinchi xarakterli birliklari sifatida hissiy kechinmalarni ifodalovchi atamalarni olish mumkin. Bunday birliklar sirasiga inspiration – ilhomlanish, humanity – insoniylik, benevolence – oq ko'ngillilik, shame – uyat, shamefacedness – uyalish kabilar kiradi. Ushbu tushunchalar hissiy kechinmalarga oid bo'lishi bilan birga, ma'naviyat (“spirituality”) konseptining e'tiqodiy xarakterini ham ochib beradi.

Va nihoyat, ma'naviyat (“spirituality”) tushunchasining uchinchi xarakterli kategoriyasi “axloqiy xususiyatga egalik” semali birliklar. Bu kategoriyaga ethics – axloq, tolerance – toqat, behavior – xulq-atvor, generosity – saxiylik, modesty – kamtarlik, reticence – kamsuqumlik kabi birliklarni misol qilish mumkin. Axloqiy atamalar ijtimoiy xarakterga egaligi sababli ma'naviyatning jamiyatdagi o'rnini belgilab beradi. “Spirituality” leksemasining semantik tarkibini o'rganamiz. “Spirituality” leksemasi polisemantik bo'lib, “Collins Dictionary”da 7 ta leksik-semantik variant bilan ifodalangan:

LSV1. the state or quality of being dedicated to God, religion or spiritual values,

esp. as contrasted with temporal material

LSV2. the condition or quality of being spiritual

LSV3. Distinctive approach to religion or prayer

the spirituality of the desert Fathers

LSV4. (*often plural*) Church property or revenue, a Church benefice

LSV5. something that in ecclesiastical law belongs to the church or to a cleric

as such

LSV6. sensitivity or attachment to religious values

LSV7. the quality or state of being spiritual [Collins Dictionary, n.d.].

Har bir leksik birlikning taʼrifida biz “spiritual” va “religious” integral maʼnosini va konnotativ maʼnolarini ham uchramiz: diniy qadriyatlarga nisbatan munosabatlar, ruhiy holat, dinga nisbatan boshqacha munosabat.

Grafik jihatdan, “spirituality” semantik maydoni oʻz birliklarini markazdan turli masofalarga joylashtirgan shar shaklida tasvirlanishi mumkin – uning tarkibiy qismlarining eng muhim xususiyatlari jamlangan maydonning yadrosi.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib “maʼnaviyat” semantik maydonini uch yirik guruh – ong, hissiyot va axloq hodisalarini ifodalovchi birliklarga ajratdik. Ong kategoriyasiga oid birliklar maʼnaviyat (“spirituality”) tushunchasining inson tafakkuridagi anglashinuvini aks ettirsa, hissiy birliklar mazkur tushunchaning eʼtiqodiy xarakterini ochib beradi.

XULOSA

Maʼnaviyat (“spirituality”) kompleks tushuncha, uning tarkibiy qismlari uchga boʻlinishiga qaramasdan, har bir guruhdagi birliklar soni turli tillarda farqli boʻlishi mumkin. Shu sababdan qaysidir millat ongida maʼnaviyat koʻproq tafakkuriy tushuncha sifatida gavalansa, boshqa millat uchun bu istiloh hissiy kategoriyadir, yana boshqa bir til vakillari uchun esa axloqiy meʼyorlarni anglatadi. Turli til vakillari ongida ushbu uch kategoriyadan biri ustunlik qiladi, natijada maʼnaviyat (“spirituality”) tushunchasi til vakillari ongida aynan oʻsha dominant xarakteristika birliklari orqali anglashiladi. Maʼlum bir tilda maʼnaviyat (“spirituality”) atov kategoriyasining aynan qaysi xakteri ustunlik qilishini esa ikki yoʻl bilan aniqlash mumkin.

Birinchiidan, har bir guruhdagi atamalar sonini hisoblab chiqish mumkin. Bunda birliklari miqdor jihatidan yuqori boʻlgan guruh dominant hisoblanadi. Shuningdek, ikkinchi usulda, maʼnaviyat (“spirituality”) atov kategoriyasining qaysi birliklari nutqda faol qoʻllanishini hisoblab, ustuvorlikka ega guruhni aniqlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Akhmedova, M.B. (2018). Genetic and structural specifications of the “spirituality” nominative units in the Uzbek language. *Theoretical & Applied Science*, 10(66), 331-333. <https://doi.org/10.15863/TAS.2018.10.66.42>.
2. Akhmedova, M.B. (2020). ‘Spirituality’ language category and its content. *Middle European Scientific Bulletin*, 6, 57–59. <https://doi.org/10.47494/mesb.2020.6.115>.
3. Akhmedova, M.B. (2022). Analys and different interpretations of the concept of spirituality. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 18. <https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.590>.
4. Akhmedova, M.B. (2022). Analysis and different interpretations of the concept of

- spirituality. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 18. <https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.590>.
5. Akhmedova, M.B. (2022). Semantic Field and Sema in Uzbek (In the Example of “Ma’naviyat”). *International Journal of Inclusive and Sustainable Education*, 1(4), 77–80.
  6. Akhmedova, M.B., & Baqoyeva, M.K. (2019). Analysis of “spirituality” category and its structure in the English language. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(9S3), 1535–1537.
  7. Hasanah, F.N., Untari, R.S., Idrus, Sh.A. (2023). Excel in critical and creative thinking in object-oriented programming. In H.Ku et al. (Eds.), *Proceedings of the International Conference on Advance Research in Social and Economic Science* (pp. 301–305). https://doi.org/10.2991/978-2-38476-048-0_34.
  8. Hay, D., Reich, K.H., & Utsch, M. (2006). Spiritual development: Intersections and divergence with religious development. In E.C. Roehlkepartain, P.E. King, L.Wagener, & P.L. Benson (Eds.), *The Handbook of Spiritual Development in Childhood and Adolescence* (pp. 46–59). California: SAGE.
  9. Hazim, H., Anggraeni, R.P., Akhmedova, M.B. (2023). Altruistic actions in COVID-19 corpses care: empathy, modeling, and more. In *Proceedings of the International Conference on Advance Research in Social and Economic Science* (pp. 476–484). https://doi.org/10.2991/978-2-38476-048-0_50.
  10. Islomov, E.Y., & Ahmedova, M.B. (2018). The essence of spirituality in the Uzbek language. V materialakh 13-y Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii “Yazyk i kul'tura” (ss. 12-15). Chelyabinsk.
  11. Collins Dictionary. (n.d.). Spirituality. In *Collins Dictionary*. Retrieved October 3, 2023, from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/spirituality>.
  12. Koval, N.A. (2020). Dukhovnost' kak usloviye formirovaniya nrvstvennykh norm lichnosti. *Gosudarstvenno-pravovyye issledovaniya*, 3, 33–37.
  13. Magdalena, N., Nanda, S., Lasino, L. (2023). A systemic functional linguistic analysis of clauses relationship in Luke Gospel Text, Janji Baru using Kupang Malay. *Studies in Media and Communication Journal*, 11, 33–40.
  14. Newman, L.L. (2004). Faith, spirituality and religion: A model for understanding the differences. *College of Student Affairs Journal*, 23(2), 102–110.
  15. Sergeev, M.Y. (2020). Spirituality in the global age: Theory of religious cycles and its implications. *Filosofskiy polilog*, 1(7), 116–132.
  16. Soanes, C., & Stevenson, A. (Eds.). (2005). *Oxford Dictionary of English* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
  17. Tanyi, R.A. (2002). Towards clarification of the meaning of spirituality. *Journal of Advanced Nursing*, 39(5), 500–509. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02315.x>.

REFERENCES

1. Akhmedova, M.B. (2018). Genetic and structural specifications of the “spirituality” nominative units in the Uzbek language. *Theoretical & Applied Science*, 10(66), 331-333. <https://doi.org/10.15863/TAS.2018.10.66.42>.
2. Akhmedova, M.B. (2020). ‘Spirituality’ language category and its content. *Middle European Scientific Bulletin*, 6, 57–59. <https://doi.org/10.47494/mesb.2020.6.115>.
3. Akhmedova, M.B. (2022). Analys and different interpretations of the concept of spirituality. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 18. <https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.590>.
4. Akhmedova, M.B. (2022). Analysis and different interpretations of the concept of spirituality. *Indonesian Journal of Innovation Studies*, 18. <https://doi.org/10.21070/ijins.v18i.590>.
5. Akhmedova, M.B. (2022). Semantic Field and Sema in Uzbek (In the Example of “Ma’naviyat”). *International Journal of Inclusive and Sustainable Education*, 1(4), 77–80.
6. Akhmedova, M.B., & Baqoyeva, M.K. (2019). Analysis of “spirituality” category and

- its structure in the English language. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(9S3), 1535–1537.
7. Collins Dictionary. (n.d.). Spirituality. In *Collins Dictionary*. Retrieved October 3, 2023, from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/spirituality>.
  8. Hasanah, F.N., Untari, R.S., Idrus, Sh.A. (2023). Excel in critical and creative thinking in object-oriented programming. In H.Ku et al. (Eds.), *Proceedings of the International Conference on Advance Research in Social and Economic Science* (pp. 301–305). https://doi.org/10.2991/978-2-38476-048-0_34.
  9. Hay, D., Reich, K.H., & Utsch, M. (2006). Spiritual development: Intersections and divergence with religious development. In E.C. Roehlkepartain, P.E. King, L.Wagener, & P.L. Benson (Eds.), *The Handbook of Spiritual Development in Childhood and Adolescence* (pp. 46–59). California: SAGE.
  10. Hazim, H., Anggraenni, R.P., Akhmedova, M.B. (2023). Altruistic actions in COVID-19 corpses care: empathy, modeling, and more. In *Proceedings of the International Conference on Advance Research in Social and Economic Science* (pp. 476–484). https://doi.org/10.2991/978-2-38476-048-0_50.
  11. Islomov, E.Y., & Akhmedova, M.B. (2018). The essence of spirituality in the Uzbek language. In *Proceedings of the 13th International Scientific and Practical Conference 'Language and Culture'* (pp. 12–15). Chelyabinsk.
  12. Koval, N.A. (2020). Spirituality as a condition for the formation of moral standards of the individual. *State-Legal Research*, 3, 33–37.
  13. Magdalena, N., Nanda, S., Lasino, L. (2023). A systemic functional linguistic analysis of clauses relationship in Luke Gospel Text, Janji Baru using Kupang Malay. *Studies in Media and Communication Journal*, 11, 33–40.
  14. Newman, L.L. (2004). Faith, spirituality and religion: A model for understanding the differences. *College of Student Affairs Journal*, 23(2), 102–110.
  15. Sergeev, M.Y. (2020). Spirituality in the global age: Theory of religious cycles and its implications. *Philosophical Polylogue*, 1(7), 116–132.
  16. Soanes, C., & Stevenson, A. (Eds.). (2005). *Oxford Dictionary of English* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
  17. Tanyi, R.A. (2002). Towards clarification of the meaning of spirituality. *Journal of Advanced Nursing*, 39(5), 500–509. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2002.02315.x>.